

507
777
Ч

111

ПРОСВѢТА

ЦѢСАРЬ
ФРАНЦЪ ЮСИФЪ I.
Цѣна 12 кр.

Рѣкъ 1888.
Книжочка 12.

Водъ 1869 р. выдала Просвѣта отсѣ книжки :

I. Книжки для народа.

Всѣ бракующіе числа розпроданы.

21. Катехизмъ о. Селецкого 3000 экс.	15	кр.
23. Ластовка	10	"
24. Жите честного чоловіка, 5000 экс.	10	"
25. XII пѣсней о св. Николаю, П. выд. 8000 экс.	5	"
26. Якъ ярмаркувавъ Тарасъ, П. выд. 5000 экс.	6	"
27. Добре роби, добре буде, 8000 экс.	7	"
28. Мотыль, читанка для руского народу, 5000 экс.	10	"
29. Старый Ефреми, Н. Устиновича, 8000 экс.	10	"
30. Що насъ губить, Ст. Качалы, III. выд.	12	"
32. Рассказы про небо и землю, 10,000 экс.	12	"
33. 34. Рассказы про силы природы. Ч. I. и II. по	10	"
35. Вексель и лихва наша бѣда. В. Барвѣньского 8000 экс.	12	"
36. Оповѣдане о житю св. Бориса и Глѣба, 10,000 экс.	10	"
37. Жите Т. Шевченка, Ом. Огоновского, 10 000 экс.	14	"
38. Повѣстки для дѣтей, Ом. Огоновского, 10,000 экс.	15	"
39. Що то таке провізорія? А. Гладиловича, 10000 экс.	8	"
40. Сестра. Оповѣдане М. Вовчка. 6000 экс.	5	"
41. Байки Павла Свого, П. выдане 4000 экс.	12	"
42. Трийцять лѣтъ тверезости, В. Барвѣньского, 5000 экс.	20	"
43. У пропасть дорога ховзка, 4000 экс.	18	"
44. Вѣнокъ, 5000 экс.	8	"
45. Нива, 5000 экс.	10	"
46. Пасѣка, 5000 экс.	14	"
47. О управѣ рослинь господарскихъ, И. Б. 2000 экс.	20	"
48. Про жите, В. Т. 4000 экс.	8	"
49. Зоря, 5000 экс.	12	"
52. Исторія Руси Ч. II., И. Ненуя 3000 экс.	13	"
54. О користномъ зужиткованю неужитковъ 2000	10	"
55. На досвѣткахъ, А. Перещипса 2000	12	"
59. Паша душа въ господарствѣ, I. Барвѣньского	25	"
60. Веснянка, читаночка для малыхъ и старыхъ,	15	"
61. Де-що про здоровле, написавъ В. III.	10	"
64. Ленъ и конопль, И. Н.* 2000 экс.	14	"
65. Мертвецкій великдень. Повѣсть Григорія Квѣтки	8	"
66. Рогата худоба, I. Барвѣньского 3000 экс.	35	"
67. Жите св. великомучен. и лѣкаря Пантелеймона, Ом. Ог.	10	"
68. Помѣчь власна Смайльса. Часть I.	15	"
74. Розмовы въ Добровѣльскій читальни. I. Про грошѣ	12	"
78. Споминки про жите и дѣяльнѣсть Волод. Барвѣньского	28	"
79. Вѣдрокъ Америки, розказавъ К. С. зъ-пѣдъ Белза	12	"
81. Про законъ о товариствахъ нап. К. Антонович.	30	"
83. Чимъ люде живѣ? Оповѣдане гр. Льва Толстого	8	"
84. Жите св. Евстахія, I. Барвѣньского.	10	"
85. Родина Морозовичѣвъ. Написавъ В. Тыровичъ	8	"
87. Дрѣбна птиця господарска а великій грошѣ. Написавъ Бар.	10	"
89. Исторія Украины: Подуботокъ и Кальнишевскій	7	"
80. Ставропигійске Брацтво. Ол. Барвѣньского	16	"
91. Праведный Товія, розказавъ К. С. зъ-пѣдъ Белза	8	"
92. Про ховане свиней, уложивъ Антоній Глодзѣньскій	30	"

Цѣсарь Францъ Іосифъ І.

06
10

Заг. 106-24
11 50

Цѣсарь и Король

ФРАНЦЪ ІОСИФЪ І.

10.625.

Львів. Бібліотека
АН. УРСР

Картины зъ Его житя и володѣня для руского народу и молодежи

написавъ

ОЛЕКСАНДЕРЪ БАРВѢНЬСКІЙ.

Съ портретомъ Его Величества.

У ЛЬВОВѢ, 1888.

Коштомъ и заходомъ товариства „Просвѣта“.

Зъ друкарнѣ Товариства имени Шевченка
подоъ зарядомъ К. Бедгарского.

Переднє слово.

Минуло саме 116 рокѡвъ, якъ прилучений до Австріѣ нашъ рѡдний край, королевство Галицко-Володимирске, або якъ звичайно зовемо Галичина, (въ р. 1772).*) Тогдѣ сидѣла на престолѣ австрійскѡмъ славна прамати дому цѣсарского Габсбургѡвъ, Марія Тереса. Ажъ сумно згадати, въ якѡмъ станѣ обняла нашъ край ся мудра цѣсарева.

Руске духовенство не мало науки, бо не було вѡдповѣднихъ шкѡлъ. Бувало отже часто, що высвячували такихъ священникѡвъ, котрї навчили ся ледве читати та вѡдправляти службы божї. Чи жь такї духовнї могли мати поважанє та бути справденими учителями и провѡдниками своєї паствы?

Руске мѣщанство по мѣстахъ и мѣсточкахъ, виперте на передмѣстя, зубожѣло и выживляло ся лише зъ рѡльництва. А вже жь найчорнѣйша була доля нашого селянина-хлѣбороба Въ темнотѣ духовѡй, въ пѡдданчѡй неволѣ та убожествѣ коротаѣ вѡнъ своє бѣдолашне житє.

*) Л. Кордасевичъ, Благодѣянїя австрійскихъ монархѡвъ (Зоря яко Альбумъ на р. 1861, Львѡвъ).

Середъ такихъ обставинъ не дивно, що рускій нарôдъ втративъ бувъ свою самосвѣдомôсть и попавъ въ тяжку дрѣмоту. Руске слово схоронило ся пôдъ стрѣху курной хаты нашого селянина-хлѣбороба. Не чути було рускої мовы нѣ въ церквѣ, нѣ въ урядѣ, нѣ въ школѣ, нѣ въ житю прилюдномъ. Не було кому хочъ бы маленької книжечки написати рускою мовою, бо й нѣхто не думавъ, щобъ та мова була до того способна.

Доперва пôдъ охоронними крылами австрійского орла засвітала для руского народу ясна зôрниця красной долѣ и волѣ.

Мудра цѣсарева Марія Тереса и славный еи сынъ Іосифъ II.*) вызволяють селянъ зъ тяжкої кормиги неволѣ пôдданчой. Рускій селянинъ и мѣщанинъ починає будити ся зъ вѣкового просона, а духовенство вивчене въ школахъ высшихъ, заложенихъ тими володарями, сѣе першій зерна науки и просвѣты мѣжъ рускимъ народомъ.

Володѣне внука Маріи Тересы, цѣсаря Франца I., и еи правнука, цѣсаря Фердинанда Благого, було проведеною вôдродження Галицкихъ Русинôвъ до нового житя.

А вже жъ крѣпкій и несхитній пôдвалины до розвитку рускої народности положивъ Наймилостивѣйше володѣющій нами вôдъ сорокъ лѣтъ Цѣсарь Франць Іосифъ I. Годить ся отже въ сю торжественну хвилю, коли Є. В. Цѣсарь нашъ и цѣла монархія святкує сороклѣтній роковины его вступленя на престôль австрійскій, нагадати хочъ найважнѣйшій подѣвъ зъ его многодѣяльного житя и володѣня.

*) Вол. Барвѣньскій. Въ 100-лѣтній роковины вступленя на австр. престôль цѣсаря Іосифа II. У Львовѣ 1880.

І. Молодѣй вѣкъ.

Було то саме на Спаса, дня 18. серпня 1830 року, якъ рознесла ся весела вѣстка зъ Вѣдня, столицѣ цѣсарской, що тодѣшному цѣсареві Францові І. народивъ ся внукъ. Батько его бувъ архикнязь Францъ Кароль а мати Софія, княжна баварска.

Ще нѣхто тогдѣ не причувавъ, щобъ новонародженому внукови въ недалекій вже будущинѣ дѣсталась корона могучої держави австрійской. Однакъ начебъ порукою сеї свѣтлої будущини мали бути имена надані охрещеному внукови цѣсарскому. Се були имена най-благороднѣйшихъ монархѣвъ: Францъ и Іосифъ. Внукъ цѣсарскій мавъ дорѣвнати свому дѣдови Францові добротою а славному Іосифові ІІ. безнастанною дбалостю про добро своїхъ народѣвъ.

Весело и щасливо минавъ дитячий вѣкъ молодого архикнязя Францъ Іосифа. Дѣдо, цѣсаръ Францъ І, вельми любивъ свого внука и не було дня, чтобы зъ тымъ не бачивъ ся або не погравъ ся. Весною и лѣтомъ проживавъ цѣсаръ Францъ найрадше въ чудовѣмъ замку Ляксенбургъ подъ Вѣднемъ. Тамъ середъ розложистыхъ деревъ цѣсарского саду гравъ ся малый архикнязь на зеленыхъ муравникахъ; тамъ заправлявъ его старенькій дѣдо ставити першій вѣйсковій кроки.

Въ сю пору склала ся цѣкава пригода. Въ молодѣмъ серденьку вѣдозвалась вже такъ рано доброта и щедрѣсть, якою визначае ся вся родина Габсбургска.

Було то 18. серпня 1834 року. Малый архикнязь скѣнчивъ саме тогдѣ чотыри роки и гравъ ся въ цѣсарскѣмъ садѣ забавками, якими его въ той день щедро

обдарили. Наразъ замѣтивъ вѣнъ вояка, що ходивъ тамъ на вартѣ коло замку, Молодй архикнязь побѣгъ до вояка и хотѣвъ ему дати кѣлька сороковцѣвъ. Однакожь воякъ добре тямивъ приписы вѣйсковѣ и не принявъ грошей, спрезентувавши лише зброю передъ архикняземъ. Вельми затурбованый архикнязь вернувъ зъ жалемъ до дѣда и бабки. Дѣдо радивъ внукови вѣдчинити ладѣвницю (патронташь) и тамъ вкинути грошѣ. Та на лихо маленькй архикнязь не мѣгъ ще досягнути ладѣвницѣ. Доперва дѣдо пѣднѣсь его а бабука вѣдчинила ладѣвницю такъ, що маленькй добродѣй мѣгъ тамъ вкинути свою пѣдмогу для вояка. Щасливый внукъ цѣсарскй плеснувъ въ долонѣ и сказавъ до дѣда: „Правда, що воякъ теперь вже не є бѣднй?“

Цѣсаръ тронутый добротою молодого серденька бажавъ справдити ширу думку свого внука. Вѣнъ дѣзнавъ ся, що сей воякъ добре поводитъ ся, и зложивъ за него потрѣбнй грошѣ (бо тогдѣ ще можна було выкупити ся зъ вѣйска), а воякъ вызволенный зъ службы вернувъ щасливый до рѣдного села, до батька и матери.

Та недовго втѣшавъ ся цѣсаръ Францъ своимъ внукомъ. Въ р. 1835 розпрощавъ ся цѣсаръ зъ симъ свѣтомъ, а на престолѣ австрйскѣмъ засѣвъ его найстаршй сынъ Фердинандъ. Вдячнй народы назвали того незабутного монарха „Благимъ,“ а тямка про него жие и жити буде по вѣки мѣжь рускимъ народомъ. Кто-жь не знає, якими щедрыми датками надѣлявъ цѣсаръ Фердинандъ рускй церкви и Народный Дѣмъ у Львовѣ зъ своєї приватной касы? Кто не чувъ про знесенє панщины, що важко налягла була на безталанныхъ нашихъ селянъ? Теперъ хиба лише старшй люде затымили панщину, якимъ вона для нихъ була лихомъ, але сумна згадка про ню переховалась живо въ пѣсняхъ та пере-

казахъ народныхъ. Отже незабутому цѣсарю Фердинандови належить ся вѣдь руского народу повѣки щира вдяка, що 3/15 мая 1848 р. скинувъ оковы вѣковой неволѣ зъ нашихъ селянъ. И справдѣ не забувъ и не забуває сего добродѣйства вдячний нарѣдь рускій. Въ кождѣмъ селѣ рускѣмъ до нынѣ камѣнній памятники суть нѣмыми свѣдками сего свѣтлого дня дарованои селянамъ волѣ, а по селахъ щорѣчно обходить нарѣдь знесене панщины торжественною вѣдправою по церквахъ та вважає день 3 (15) мая роковимъ святомъ.

Зъ вступленѣмъ цѣсаря Фердинанда на престѣлъ австрійскій добачували щоразъ бѣольшу можливѣсть, що молоденькій архикнязь Франць Іосифъ стане колись наслѣдникомъ цѣсарского трону. Отже вѣдповѣдно тому виховували и научали архикнязя. А треба знати, що була то наука труднѣйша и ширша, якъ у иншихъ дѣтей. Иншій дѣти приспособлюють ся въ школахъ до певного якогось стану, духовного, вѣйскового, урядового, лѣкарского и т. п. А цѣсарь мусить розумѣти всѣлякѣ sprawy державнѣй, мусить знати ся на всѣмъ о стѣлько, щобъ мѣгъ розпѣзнати, чого пѣдданымъ потреба, що для нихъ належить вѣдѣяти.

Тому-то цѣсарь мусить бѣльше знати и вѣѣти, якъ всякій иншій чоловѣкъ. Отже легко зрозумѣти, яка то трудна и мозолева наука доростаючого наслѣдника трону, якъ вѣнъ мусить користуватись кождою хвилею молодого вѣку, найпригѣднѣйшого до науки. Для того до науки наслѣдника трону добирають найспѣсѣбнѣйшихъ людей. Вони роблять розкладъ наукъ: кожда хвиля має своє призначенѣ, нѣ одна не може пѣти марно, все иде точно на минуту.

Молодѣй архикнязь бувъ справдешнимъ взѣрцемъ пильности и точности въ наукахъ. Наука займала май-

же цѣлый день, переплѣтана малими перестанками для спочинку. Не дивниця отже, що при тако́й пильности и точности талановитый зъ природы архикнязь знаменито поступавъ въ наукахъ. Вже зъ малку визначавъ ся архикнязь Франць Іосифъ незвычайною памятю: кого разъ бачивъ, того по́знає и по довгихъ лѣтахъ. Тому то змо́гъ вѣнъ за тако́й короткій часъ присвоити собѣ то́лько всякихъ наукъ. Такъ уже въ наймолодшихъ лѣтахъ вивчивъ ко́лька мовъ, якими розмовляють народы австрійскои державы. Длятого легко порозумѣти ся нашому Монархови зъ своими по́ддаными, коли вони промовляють своею рѣдною мовою. Такъ и рускихъ селянъ порозумѣе Цѣсарь и приказує полагодити ихъ жалобы и просьбы, наколи вони справедливи и певни.

Въ чотырнацятѣмъ роцѣ почали архикнязя крѣмъ иншихъ наукъ приспособляти до справъ вѣйсковыхъ. Способъ вправъ вѣйсковыхъ рѣжнивъ ся вѣдъ науки рекрутѣвъ звычайныхъ хиба тымъ, що кождый жовняръ має одень рѣдъ зброѣ, а будущій цѣсарь мусѣвъ зъ усѣмъ познакомитися. Спершу научивъ ся службы пѣхотнои, вѣдтакъ кѣннои и канѣнѣрскои. Опѣсля вправлявъ ся доводити меншими и бѣльшими вѣдѣлами вѣйска. За тымъ слѣдували высшій науки вѣйсковѣ и свѣтскѣ, котрѣ вимагали стѣлько часу, що архикнязь вже о годинѣ 6-ѣй въ ранцѣ мусѣвъ зачинати лекціи. На останку вчивъ ся архикнязь наукъ правничихъ, а вѣдтакъ практикувавъ въ канцеляріи досвѣдченого міністра Метерніха, де по́знавъ способъ, якъ полагоджувати sprawy державні.

Въ усѣмъ бувъ молодой архикнязь взѣрцемъ гѣдднымъ наслѣдованя для всѣхъ а имено для шкѣльной молодежи.

Небавомъ лучилась молодому архикнязеву пригѣдна хвиля заявити свого лицарского духа и показати пе-

редь свѣтомъ вѣйскову науку. Въ цвѣтн 1848 року выслали архикнязя Франць Іосифа на италіянське побоевище, де підъ проводомъ славного гетьмана Радецького кипѣла завзята вѣйна зъ Италіянами. Підъ Санта-Лючія стоявъ молодой архикнязь середъ рясного граду куль, а „батько“ Радецькій (якъ єго звали вояки) написавъ по битвѣ про архикнязя Франць Іосифа до Вѣдня отъ-що: „Я бувъ самовидцемъ, якъ гарматна куля упала бѣля самого архикнязя, а вѣнъ анѣворушивъ ся“.

Зъ Италіи повернувъ архикнязь Франць Іосифъ до сусѣдного краю австрійского Тиролю. Въ стрѣлецкѣй одежи глядѣвъ тамъ молодой архикнязь ловецкого щастя. Се и теперъ найбѣльша вѣѣха нашого Цѣсаря, спитати ся кременистыми шпильми альпейскихъ верховинъ та полювати полохливѣ дикѣ козы, де колись єго предокъ, цѣсарь Максимиліанъ І. дѣзнавъ важкой пригоди на ловахъ.

Тымъ часомъ, коли архикнязь Франць Іосифъ до-раставъ на крѣпкого и смѣливого молодця та кѣнчивъ свои науки, стягали ся на небосклонѣ австрійской державы темнѣ хмари и вѣщували недалеку тучу. Минала весела молодѣсть архикнязя, а дожидали єго важкѣ труды.

2. Франць Іосифъ цѣсаремъ.

Надѣйшовъ рѣкъ 1848. Цѣла майже наша часть свѣта, Европа, потрясла ся вѣдъ зворушеня народѣвъ. Въ усѣхъ майже державахъ доси правили самовладнѣ монархи. Теперъ отже домагали ся народы, щобъ и вони мали свѣй голѣсъ при укладаню законѣвъ (правъ), щобъ и вони могли обявити свою волю, або инакше

сказавши, домагали ся конституціи. Ворохобня не минула и державу австрійску. У Вѣдни выбухла революція, тай Угры збунтували ся.

Се вельми вразило лагѣдне серце благого цѣсаря Фердинанда. Ёго сумлѣне було спокѣйне, що все щиро дбавъ про долю своихъ народѣвъ. Вѣнъ не мѣгъ пѣсля такого зворушеня погодити ся зъ думкою, щобъ на дальше задержати въ своихъ рукахъ керму державы и выѣхавъ зъ родиною до Оломунца, твердинѣ на Моравіѣ. Цѣсарь Фердинандъ рѣшивъ ся зложити корону. Позаякъ бувъ бездѣтний, мала корона цѣсарска дѣстатись въ наслѣдствѣ ёго молодшому братови, архикнязеви Францу Каролеви. Однакъ Франць Кароль зрѣкъ ся короны и такимъ способомъ вона припала найстаршому ёго сынови, архикнязеви Франць Іосифу.

Архикнязь Франць Іосифъ мавъ тодѣ 19-тый рѣкъ и бувъ зовсѣмъ приспособѣлений до наслѣдства престолу цѣсарского.

Въ Оломунци дня 2-го грудня 1848, саме сорокъ лѣтъ тому, вступивъ торжественно на престѣлъ Цѣсарь Франць Іосифъ I. Се була трогаюча хвиля, коли цѣсарь Фердинандъ передъ лицемъ цѣлои родины цѣсарской и молодого архикнязя Франць Іосифа заявивъ, що до управы австрійской державы потреба крѣпкихъ и молодыхъ силъ и тому передаѣ цѣсарску корону своему братаничови Франць Іосифу, позаякъ братъ Фердинанда а отецъ Франць Іосифа зрѣкъ ся наслѣдства.

Молодый Цѣсарь тронутый до живого ставъ теперь навколѣшки передъ стрыемъ Фердинандомъ а сей промовивъ: „Нехай Тебе Богъ благословить, и даѣ Тебѣ щастѣ!“ Опѣсля уклѣкъ Цѣсарь Франць Іосифъ передъ батькомъ и матерію, щобъ ёго поблагословили на трудну дорогу нового житя.

Такъ отже сорокъ лѣтъ минуло 2-го грудня 1888, якъ розпочавъ австрійскою державою правити Наймило-стивѣйшій Цѣсарь Францъ Іосифъ Першій „Прощай молодосте!“ мавъ сказати молодой Цѣсарь, взявши керму державы у свои руки.

Въ тыхъ лѣтахъ звичайнїй моде хотяй працюють, а все-жь таки и мають часъ на безжурну забаву и супочинокъ. Цѣсарь же нашъ Францъ Іосифъ I. вже въ 19-тѣмъ роцѣ житя принявъ ся за важку задачу, дбати про добро мїліонѣвъ своихъ пѣдданныхъ и вѣддавъ ся зовсѣмъ справамъ своєї просторои державы. Вѣдъ досвѣтку займає ся цѣлыми днями долею своихъ народѣвъ вельми ревно и пильно, бо зимою встає о 5-ѣй алѣтомъ о 4-ѣй въ ранцѣ. А коли вѣдбувають ся великїй маневры (вправы вѣйсковїй), то Цѣсарь вже неразъ о другѣй годинѣ передъ досвѣтомъ на ногахъ, щобы полагодити напередъ иншїй справы державнїй, выслухати рапорту мїністрѣвъ, переглянути и рѣшити рѣжнїй акта и справоздана або приказати на ново перевести цѣлу справу.

Вступаючи на престѣлъ, выбирає собѣ цѣсарь звычайемъ своихъ предкѣвъ клїчу, котра показує, якъ думає монарха правити своєю державою. „Viribus unitis“, „Злучеными силами“ — така була клїча нашого Цѣсаря Францъ Іосифа, коли вступивъ на престѣлъ. Тымъ бажавъ нашъ Монархъ высказати, що тѣлько згодою и злучеными силами можуть народы Австрїѣ добити ся щастя и доброй долѣ. Тогдѣ лише, коли всѣ станы, всѣ народы будуть згѣдно жити и дѣлати — буде держава сильна и могуча, бо-жь то вже нашїй предки зазнали того, що „громада великїй чоловѣкъ!“

Нарѣдъ рускїй щиро повитавъ нового Монарха. Дня 8 (20) сѣчня 1849 р. выправили Галицкїй Русины до С. В. Цѣсаря Францъ Іосифа I. заступникѣвъ своихъ,

щобы его повитати и бажати щасливого володѣня. Заступники тї були духовнїи и свѣтскїи, ученїи, урядники, мѣщане и селяне рускїи. Меже 25 и 27 сѣчня зѣхала ся вся депутація руска до Оломунця на Моравїи а до неи прилучили ся и деякїи депутованїи рускїи зѣ сойму, що тогдѣ вѣдбувавѣ свои нарады вѣ Кромерижѣ. Всѣхъ заступникѣвъ рускихъ вѣ депутаціи було разомъ трїицять и двохъ. На чолѣ тои депутаціи станувѣ епископѣ Григорїи Яхимовичѣ, а 16 (28) була она на послуханю у Цѣсаря. Передѣ Цѣсаремъ вѣдчитано адресу вѣдѣ народу руского напередѣ по руски а вѣдтакѣ по нѣмецки. Вѣ сѣй адресѣ высказала депутація вѣ имени руского народу надѣю, що Цѣсарѣ доведе до кѣнця розпочате дѣло перестрою монархїи, забезпечить волю для добра загалу, охоронить и забезпечить права руского народу. Цѣсарѣ впевнивѣ, що дбатиме, щоби кожда народнѣсть мала рѣвнїи права и томѣ Русини займуть приналежне имѣ мѣсце меже народами Австрїи.

Вѣдтакѣ 18 (30) сѣчня поѣхала руска депутація до Праги подякувати уступившому цѣсарю Фердинандови за добродѣйства, якихъ дѣзнавѣ вѣдѣ него народѣ рускїи *).

Молодїи Монархѣ Францѣ Іосифѣ бажавѣ щастя прихилити своимѣ народамѣ и вже вѣ марци 1849 року надавѣ конституцію. Вправдѣ сю конституцію, небавомѣ знесли, але вона була жереломѣ пѣзнїишого устрою державного и не одного розумного уладженя, що причинились до загального добра и просвѣты народѣвъ австрїйскихъ.

Вѣ першихъ лѣтахъ володѣня Цѣсаря нашого налягли темнїи и важкїи хмари надѣ деякими краями ав-

стрійськими. На полудни бажали Італіяне Льомбардію та Венецію вѣдворвати вѣдъ Австріѣ. Однакъ славный вѣ-
тиазь Радѣцкій побѣдивъ ихъ и закѣнчивъ вѣйну вѣ
користь Австріѣ. Тай вѣ Угорщинѣ, де гордѣ Маѣяры
пѣдняли ворохобню, наставъ спокѣй. Цѣсарь обѣздивъ
теперъ по черзѣ всѣ краѣ своѣи державы, щѣбъ пѣзнати
потребы своихъ народѣвъ.

3. Перша гостина цѣсаря у Русинѣвъ *).

Вѣ роцѣ 1851 обѣздивъ Цѣсарь Галичину а 16-го
жовтня прибувъ до Львова. Побыть сей Ёго Милости
Цѣсаря Францъ Іосифа вѣ нашѣмъ краю и у Львовѣ за-
писаний золотыми буквами вѣ кождѣмъ рускѣмъ серцю.
Се бо положивъ нашъ Монархъ угольный камѣнь до про-
свѣты и народного житя Русинѣвъ Австрѣйскихъ.

Львѣвъ пристроѣвъ ся святочно на приѣздъ Цѣсаря,
а вѣ улицѣ Городецкѣй выставили Русины тріумфальный
ворота, украшенѣ хоругвами и лентами синѣжовтыми зѣ
написомъ: „Многая лѣта Францъ Іосифу“. День бувъ
гарный. Сонце свѣтило ясно на голубѣмъ небѣ, воздухъ
стоявъ тихо — все якбы вѣ торжественнѣмъ настрою
выжидало рѣдкого, дорогого гостя. О 2-ѣй годинѣ вѣѣ-
хавъ Цѣсарь середѣ выстрѣлѣвъ пушокъ, гомону дзво-
нѣвъ и веселыхъ окликѣвъ численно згромажденѣи лю-
дности до стародавной столицѣ князя Льва.

Два дни опѣсля, 18-го жовтня вѣдбували ся тор-
жественнѣи закладины Руского Народного Дому. Ё. В.
Цѣсарь Францъ Іосифъ дарувавъ бувъ Русинамъ львѣв-

*) Вѣстникъ, 1851.

скимъ мѣсце згарища колишнёго університету (найвысшій школы) и старого костела, де мѣстила ся давнѣйше бібліотека університетска), щобъ Русины могли тамъ заснувати огнище своєї рідної просвіты и правдного обряду. Тамъ мала плекати ся и розвивати рідна мова руска; тамъ мала бѣдна молодѣжь школьна находити пристановище, щобъ покѣнчити науки; народна пѣсня мала тамъ гомонѣти въ рускомъ театрѣ, а рускіи письменники мали находити тамъ подмогу и заохоту до працѣ для свого народу.

О пѣвъ до десятой въ ранцѣ приѣхавъ Цѣсарь зо свитою въ синѣй єнеральскѣй одежѣ, чтобы положити угольный камѣнь подъ Народный Дѣмъ и другу церкву мѣску. На се торжество приладжено камѣнь вѣдъ стороны валѣвъ гетьманьскихъ въ тѣмъ мѣсци, куды теперѣ иде улица Корніякта (славного добродѣя волоской церкви) мѣжь Народнымъ Домомъ а другою церквою мѣскою. Коло того уставлено тронъ для Ё. Величества Цѣсаря, а дальше престѣлъ для вѣдправы службы божой. По серединѣ находивъ ся камѣнь угольный въ проломанѣй стѣнѣ. На се торжество явились епископы рускіи Григорій Яхимовичъ и Ив. Бохеньскій, обѣ капітулы рускіи, львѣвска и перемыска, члены Ставропигійского Института и Головной Рады Руской и вельми багато духовенства и народу руского навѣтъ зъ подальшихъ сторѣнѣ.

Коли Цѣсарь зсѣвъ зъ коня и зближивъ ся до трону свого, окруженный рускими достойниками, промовивъ приязно въ голосъ по нѣмецки:

„Тутъ я мѣжь моими Русинами“. Настала торжественна тишина, а голова комісіѣ для будѣвлѣ Народного Дому, Михайло Куземскій, крылошанинъ у св. Юра, повитавъ Цѣсаря въ имени руского народу. Вѣдтакъ вѣдчитано грамоту заснованя Народного Дому,

котру підписавъ Цѣсарь а хоръ рускій пѣдъ ту пору
вѣдспѣвавъ пѣсню : „Господи, силою Твоею возвеселить ся
царь и о спасеніи Твоемъ возрадуеть ся зѣло“. По слу-
жбѣ божій зѣйшовъ Цѣсарь зъ трону, приступивъ до
угольного камня, въ котрѣмъ зложено грамоту, тричи
наложивъ власною рукою вапна и тричи ударивъ мо-
лоткомъ въ камѣнь, а хоръ спѣвавъ „Многая лѣта!“
На останку переглянувъ Цѣсарь пляны будѣвлѣ Народ-
ного Дому и другої церкви мѣскої и на памятку при-
нявъ рускій стишокъ, котрый роздавано такожъ всѣмъ
присутнымъ. Въ стишку тѣмъ поетъ вложивъ въ уста
Цѣсаря гарні и правдиві слова :

„Вы мои дѣти! Въ моѣй корунѣ
Вы моє красне свѣтило;
Въ моѣй гостинѣ ту межи вами
Менѣ такъ любо и мило.
Я вамъ въ незабудъ на тѣй землици,
Що васъ якъ мати плекає,
Сей кладу камѣнь. най зъ него свѣтлѣсть
По пѣдъ небеса сіяє.
Най зъ него зросте гарна палата
Для васъ у щастію свобѣднѣмъ;
Якъ ясна зоря хрестъ най засвѣтитъ
На Домѣ Рускѣмъ Народнѣмъ.
Земля ся стелить цвѣтомъ на весну,
Бо грѣє ю сонце небесне:
И зъ моєй руки, дѣтоньки! для васъ
Новее племя воскресне.
Въ тѣмъ Домѣ буду вашіи дѣти
Якъ тато до себе приймати,
А якъ поверну, будете мене
Въ тѣмъ Домѣ вашѣмъ витати“.

Зô Львова вертавъ домѡвъ Ё. Величество Цѣсарь Францъ Іосифъ на Самбѡрѣ и тамъ повитали его тамошній Русины та зложили ширу подяку за опѣку надъ будучою рускою институцією. Цѣсарь промовивъ до руской депутаціѣ тѣхъ памятникъ слова: „Я радъ, що положивъ угольний камѣнь до будучої просвѣты Русинѡвъ. Спасибѡгъ вамъ Русины визначались усе ладомъ и прихильністю. Я дбати-му, щобъ подвинути руску на-роднѡсть“.

Така ласкавѡсть и прихильнѡсть нашего Монарха до руского народу, щедрѣ дары Ё. Величества и цѣсарской родини и жертволюбнѡсть руского народу ввели въ житє думку ширыхъ рускихъ патріотѡвъ. Нынѣ кра-сує ся величавый Дѡмъ Народный а побѡчь него неба-вомъ стане и друга мѣсца церква а цѣлый нарѡдъ рускій горячо бажає, щобъ та богата и величава институ-ція руска сповняла якъ найточнѣйше те назначенє, яке ѣй вказали першѣ єї основателѣ.

4. Вѡйны Австріѣ зъ сусѣдами. Новый ладъ въ монархіѣ.

Въ кѡлька лѣтъ пѡсля подорожи Ё. В. Цѣсаря до Галичини (р. 1859) злучились Французы зъ Италїянами проти Австріѣ. Въ Лѡмбардіѣ и Венеціѣ закипѣла за-взята вѡйна. Та мимо хоробрости нашего вѡйска вы-пали битвы пѡдъ Сольферіно и Манджентою нещасливо для Австріѣ. Цѣсарь нашъ не мавъ союзникѡвъ, отже годъ було оперти ся перевазъ могучихъ противникѡвъ. Нашъ Монархъ не лякавъ ся наибѡльшой небезпечности. Пѡдъ Маджентою выступивъ середъ найяснѣйшого граду куль на передѣ вѡйска и кликнувъ: „Впередъ,

мои любі! и я маю жѣнку та дѣти“. Однакъ сила перемогла и Австрія мусѣла Італіянамъ вѣдступити Лѣомбардію.

Въ сѣй нещаснѣй вѣйніѣ показали народы австрійскои державы таке пожертвованє и прихильнѣсть до Є. В. Цѣсаря и єго дому, що Цѣсарь задумавъ теперѣ сповнити давнє своє бажанє, сѣ бѣ то подѣлити свою власть зъ народами. Въ роцѣ 1860 и 1861 надавъ Цѣсарь нашъ конституцію въ Австріѣ. До того часу Є. В. Цѣсарь выдававъ самъ законы, засягаючи порады своихъ міністрѣвъ. Теперѣ же хотѣвъ знати такожѣ бажаня своихъ народѣвъ. А вже жѣ годѣ, щобѣ Цѣсарь кожного пѣдданого пытавъ про єго думки и бажаня — бо въ нашѣй державѣ живе мало що не 40 мільонѣвъ людей. Тому то розпорядивъ Цѣсарь такъ, щобы люднѣсть въ цѣлѣй державѣ выбєрала своихъ заступникѣвъ або послѣвъ, до котрыхъ має довѣрїє и котрї зумѣють и схочуть єи справи заступати. Тї послы збераютъ ся у Вѣднѣи що-рѣчно на зазывъ Цѣсаря и радятъ разомъ, а та кїй збѣръ зветься палата посольска. Крѣмъ того збераетъ ся у Вѣднѣи палата панѣвъ, въ котрѣй за сѣдають архикнязѣ зъ дому цѣсарєского, архієпископы, вельможѣ и люде заслуженї для державы, науки або штуки. Ихъ люднѣсть не выбєрає, лише именує самъ Цѣсарь. Обѣ тї палаты разомъ звутъся радою державною. Палата послѣвъ постановляє про всѣлякї потреби краѣвъ австрійскихъ, а сї постановы має ще прийняти палата панѣвъ. Тогдѣ доперва тї постановы предкладають Цѣсарєви. Цѣсарь розглянувши ихъ, якъ належить, звєртає неразѣ до поправы и переробленя Радѣ державнѣй або потвєрджує (санкціонує). Ажѣ теперѣ звутъ ся тї постановы потвєрженї Цѣсарємъ, законами державными або уставами. Кождый обыватель державы обовязаний ихъ знати и тому нашї гро-

мады достають всякій новий законъ въ рускѣй мовѣ, оголошений въ „Вѣстнику законѣвъ державныхъ“. Хто не знає законѣвъ, дѣзнає неразъ великои шкоды и тому треба пильно переглядати и зятимити собѣ законы державнѣ. бо се нѣкого передъ властями не оправдає, що вѣнъ не знавъ сего або того закону. Тому и товариство „Просвѣта“ выдало вже багато книжочокъ въ которыхъ поясняє австрійскѣ законы*), а багато зновъ можна найти и въ „Правотарѣ“ В. Лукича и „Батьковщины.“**)

Рада державна займає ся справами всѣхъ краѣвъ австрійскихъ и ухвалює для нихъ законы. Однакъ кождый край має ще свои окреми потребности и sprawy. Справами окремѣшими каждого краю коронного займає ся соймъ краевый. И нашъ край, Галичина, має соймъ краевый, що зберає ся на зазывъ Цѣсаря щорѣчно у Львовѣ. Соймъ краевый складає ся зъ пословъ выбираныхъ, а его постановы въ справахъ краевыхъ подтверджує Цѣсарь и тодѣ вони звутъ ся законами краевыми.

Се отже значить конституція, що Цѣсарь черезъ раду державну и соймы краевѣ дѣзнає ся про волю, потребности и бажаня своихъ народѣвъ. Для того послами треба выбирати людей честныхъ, способныхъ и ученыхъ, добре обзнакомленыхъ зъ потребами и бажанями людности, щобъ вони мали волю и вмѣли объявити сѣ потребности и бажаня, чи въ радѣ державной, чи въ соймѣ. Такимъ бо способомъ дѣзнає ся о томъ рядъ цѣсарскѣй и буде дбати, чтобы ихъ якъ найскорше и найлѣпше

*) Про законъ о товариствахъ; Наша свобода и и.

**) Вѣйскова такса; про вывлащенѣ пѣдъ желѣзницѣ; про выборы до сойму и рады державной; о пожичкахъ и и.

поладити. Конституція єсть найвысшою ласкою нашого Цѣсаря, а народы австрійскій вельми дорожать нею и вдяка за се не выгасне въ ихъ серцяхъ.

Рѣкъ 1866 принѣсь новѣй нещастя для нашої державы. Король прускій взявъ ся за руку зъ королемъ италіянськимъ, и такъ вдарили зъ двохъ сторѣнь, зъ пѣвночи и полудня на Австрію. На полудни у вѣйнь зъ Италіянми щастило ся австрійскимъ вѣйскамъ. Архикнязь Альбрехтъ, стрый нашого Цѣсаря, а внукъ славного архикнязя Кароля, що побивъ непобѣдимого французского цѣсаря Наполеона I., побивъ Италіанѣвъ на сушѣ, а адміралъ (начальникъ марины) Тегетгофъ на морѣ, дарма що Италіане мали въ трое бѣльше кораблѣвъ якъ Австріяки.

Та не такъ щасливо вело ся нашому вѣйску въ Чехахъ зъ Прусаками. Бувъ тутъ и добрый воевода та й вѣйско боролось хоробро, бо нема то надъ воякѣвъ австрійскихъ. Але Прусаки заняли добрі становища та мали нове стрѣльне оруже, що давало сѣмъ выстрѣлѣвъ, поки наше разъ выпалило. Крѣвава битва пѣдъ Кеніг-грецомъ скѣнчилась нещасливо для Австріѣ. Тому-то Австрія мусѣла вѣддати Италіанамъ Венецію, мимо вѣднесеныхъ надъ ними побѣдъ, а Прусакамъ заплатити великій кошта военній и вѣдступити начальство въ союзѣ нѣмецкихъ державъ. Однакъ лихо не безъ добра! Зъ Венеціѣ и такъ Австрія не мала великого хѣсна, бо Италіане выкликували тамъ безнастанно ворохобню, а въ союзѣ нѣмецкихъ державъ, въ котрѣмъ Австрія мала начальство, не мѣгъ Цѣсарь мимо найлѣпшої волѣ нѣчого вѣяти, бо Прусаки все выступали завидно и пѣдрывали впливъ Австріѣ. Позбувшись Венеціѣ и выступивши зъ нѣмецкого союза, мѣгъ Цѣсарь нашъ цѣлу свою бачнѣсть звернути на краѣ австрійскій и дбати

про ихъ ладъ и долю. Зъ того часу отже що разъ-
 красше розвиває ся и скрѣпляєсь наша монархія, а
 Цѣсарь и єго рядъ змагають до того, щобы всѣ народы
 мали рѣвнѣ права и зарѣвно користувались консти-
 туцією.

Въ роцѣ 1867 коронувавъ ся Цѣсарь Францъ Іосифъ
 на короля Угорского, и зъ того часу наша держава має
 назву: Австрійско-угорска Монархія.

Страты, якѣ мала Австрія въ нещаснихъ вѣйнахъ
 зъ Італіянами и Прусаками, вынагородились иншимъ
 способомъ. Въ сусѣднѣй Туреччинѣ наставъ великій не-
 ладъ а краѣ пѣдъ єи панованємъ опустѣли и збѣднѣли.
 Тому-то згодились європейскѣ державы на те, щобы
 нашъ Цѣсарь занявъ два краѣ турецкѣ: Босну и Гер-
 цоговину. Въ день цѣсарскихъ уродинъ 18 серпня 1878
 пѣдступило австрійске вѣйско пѣдъ столицю Босны, Се-
 раєво, и здобуло єѣ другого дня. Тутъ визначились осо-
 бливо нашѣ хоробрѣ вояки рускѣ. Въ краяхъ тыхъ
 живе люднѣсть славянська, Хорваты и Сербы, а рядъ
 нашъ заводить тамъ зъ того часу новыи ладъ.

5. Внутрьшне жите въ Австріѣ за панованя цѣсаря Францъ Іосифа.

Ворохобнѣ и вѣйны, якѣ мустьла перебути Австрія
 въ серединѣ и зъ ворожими сусѣдами, були справдѣ
 грѣзными тучами, що потрясли до самыхъ основъ нашу
 державу и въ першѣй хвилѣ нанесли чимало шкоды.
 Однакъ пѣсля тыхъ тучъ прояснивъ ся небосклѣнъ австрій-
 ской державы, повѣяло свѣжимъ воздухомъ, Австрія
 стала вѣдроджуватись и уладжувати ся на новыхъ осно-
 вахъ. Просвѣта и наука тай практичне жите починає

процвітати въ цѣлѣй повни. Надану въ 1860 и 1861 р. конституцію розширено новими законами основними, котрі поставили нашу монархію мѣжь найвѣольнѣшими та найщаслившими державами нашої части свѣта Силою тыхъ законѣвъ всѣ обывателѣ державы рѣвній передъ правомъ, чи то панъ, чи мужикъ, духовный, чи свѣтскій чоловікъ. Давнѣйше могли доступити важнѣйшихъ урядѣвъ и гѣдностей лише сыны шляхты, бо сыны мужицкѣй не мали приступу до шкѣлъ, до науки. Нынѣ, коли лише хто визначає ся здѣбностями а покѣнъ-чить науки, може доступити найвысшихъ урядѣвъ и гѣдностей въ державѣ. И справдѣ чимало сынѣвъ рускихъ селянъ або бѣдныхъ мѣщанъ займає нынѣ дуже поважній мѣсця по урядахъ и школахъ. Кождому вѣольно теперъ и самому и зъ майномъ своимъ переселити ся куды хоче. Теперъ вѣольно згромаджувати ся на всѣлякѣй зборы, засновувати всякѣй товариства. Зъ того часу оснужали и Русины багато инсти-туцій и товариствъ, котрі ширять науку и просвѣту мѣжь народомъ, зъ того часу въ рѣжныхъ сторонахъ Русины збераютъ ся на вѣча народній и иншій зборы. Нѣяка вѣра вже не дѣзнає прослѣдованя, та ботато ин-шихъ правъ и вѣольностей признають законы основній обы-вателямъ краѣвъ австрійскихъ. Тожъ треба тѣ законы пиль-но выучувати, щобъ знати, якъ ними користувати ся.

Тай судѣвництво зовсѣмъ змѣнило ся, а се осо-бливо выйшло въ користь селянъ. Давнѣйше судили справы по селахъ мандаторы. Мало котрый зъ нихъ знавъ добре законы, а бували й такѣй, що й зъ злои волѣ знущали ся надъ бѣднымъ и темнымъ народомъ. Нынѣ всѣ судовѣй справы вѣдбувають ся явно въ су-дахъ передъ урядниками, що вывчили права и присягали справедливо судити. А въ справахъ важнѣйшихъ крѣмъ

урядникѡвъ судовыхъ засѣдають при розправахъ и судѣхъ присяжнѣхъ, выльосованѣхъ зъ помѣжъ письменныхъ и тямущихъ обывателѣвъ державы.

Давнѣйше неразъ дѡставъ нашъ чоловѣкъ яке вѡзване урядове або пѡшовъ въ якѡй справѣ до уряду або суду та не мѡгъ нѣчого осягнути, бо не мѡгъ и порозумѣтись. Урядники були майже самѣ Нѣмцѣ тай урядоване цѣле нѣмецке. Нынѣ на основѣ розпоряджень цѣсарского ряду вѡльно кождоу вносити поданя до урядѡвъ и судѡвъ по руски и домагати ся на те вѡдповѣди въ рускѡй мовѣ. Такъ само можна домагати ся въ судѣхъ переслуханя и списаня протоколу въ рускѡй мовѣ тай загаломъ передъ всѣми урядами и властями можна промовляти своимъ рѡднымъ словомъ. Треба тѡлько шанувати свою рѡдну мову та користуватись запоручеными Русинамъ правами.

Наша руска мова, колись понехана и упослѣджена, вѡдзыскала давнѣйше своє значенѣ. Давно нею говорили и писали не тѡлько рускѣ князѣ и вельможѣ, але й королѣ польскѣ и выдавали тою мовою списанѣ письма (грамоты) и законы. Нынѣ можна Русиновѣ зъ ласки Наймилостивѣйшого Монарха промавлати чи въ урядѣ, чи въ радѣ громадскѡй або повѣтовѡй та въ соймѣ своєю рѡдною мовою.

Та не тѡлько въ урядахъ и загаломъ въ житю прилюднѡмъ входитъ наша мова въ уживане, скоро лише ей не цураємось та не забуваемо, але й по школахъ низшихъ и высшихъ. Громада, засновуючи школу въ селѣ чи мѣстѣ, має право заявити власти шкѡльнѡй, що бажає науки для своихъ дѣтей въ рѡднѡй мовѣ рускѡй. Такимъ способомъ по многихъ громадахъ сельскихъ, ба навѣть въ столичнѡмъ мѣстѣ Львовѣ рускѣ дѣти учать ся въ рѡднѡй мовѣ рускѡй. Науки вѣры Христової та

руського языка навчають въ Гімназіяхъ и школахъ реальныхъ въ рускій мовѣ, а въ семінаріяхъ учительськихъ у східній часті нашого краю крімъ того учать ще кілька іншихъ предметівъ въ рускій мовѣ. Зъ ласки Наймилостивѣйшого Цѣсаря Францъ Іосифа маємо у Львовѣ гімназію, въ котрій всѣго учать въ рускій мовѣ, а друга така гімназія руска ввійшла въ житє сего року въ Перемишлѣ (І. класа) такъ, що черезъ вѣсімь лѣтъ будемо мати двѣ цѣлї гімназїй рускій. Наколи щоразъ бѣльше рускихъ дѣтей буде вчатати по іншихъ мѣстахъ до гімназїй, то можна на певно сподѣвати ся, що й тамъ зъ часомъ повстануть рускій гімназїй.

Навѣть въ найвысшій школѣ (університетѣ) у Львовѣ викладають про руску мову и руске письменство та найпотрѣбнѣйшї вѣдомости правничї рускою мовою.

Такъ отже наше рѣдне слово, наша милозвучна руска мова пѣдъ покровомъ Наймилостивѣйшого Цѣсаря Францъ Іосифа щоразъ бѣльше гомонять и въ школѣ, и въ урядѣ, и въ житю прилюднѣмъ, наша славна пѣсня звенить всюды свобѣдно. Якже-жъ то важко нашимъ братамъ Русинамъ-Украинцямъ въ сусѣдній державѣ російській, де не вѣльно нѣ въ урядѣ, нѣ въ школѣ, ба навѣть на улицѣ промовити руске слово або прилюдно заспѣвати руску пѣсню. Якоюжъ горячою вдякою бе ся шире руске серце для нашого Цѣсаря Францъ Іосифа, що въ австрійській державѣ вѣльно намъ бути Русинами, розвивати и плекати своє рѣдне слово, свою руску народнѣсть!

Цѣсарь Францъ Іосифъ І. бувъ и єсть усе щиримъ и щедримъ добрѣдѣмъ житя духового. Бо щобъ держава могла гарно розвиватись, тамъ и науки и штуки мусять найти щирю опѣку и охорону. Нашому Цѣса-

реви належить ся щира за се вдяка, що підъ его мудрою управою школы (вѣдъ найнищихъ до найвысшихъ) улажено вѣдповѣдно до теперѣшнихъ потребъ. Мы мусли-бъ окрему книжечку написати, якъ бы бажали лише то все оповѣсти, що за панованя нашего Цѣсаря зроблено для наукъ и штукъ. Богато новыхъ шкѣлъ низшихъ, середнихъ и высшихъ засновано; славні поеты, письменники, учені, малярѣ, рѣзбярѣ появляють ся въ рѣжныхъ краяхъ австрійскихъ за панованя Цѣсаря Францъ Іосифа.

Нашъ Цѣсарь и его правлѣне звернули бачне око и на господарство рѣльне, промыслъ и торговлю. Школы рѣльничі, промыслові и торговельні, цѣла сѣтка желѣзницъ, гостинцѣвъ и телеграфѣвъ спровадили великій поступъ въ житю народѣвъ Австріѣ, а все те стало ся підъ опѣкою, заохотою и підмогою нашего великодушного и дбалого про добро народѣвъ Монарха.

Якъ поступили народы австрійскі въ господарствѣ, промыслѣ, науцѣ и штуцѣ, загаломъ въ цѣломъ своѣмъ житю-бутю, показалось найкраще на великій выставѣ всесвѣтній у Вѣдни 1873 року. Хто оглянувъ все пильно, що тамъ нагромадила муравельна праця людска, той мѣгъ выйти зъ тою певністю, що наша держава може дорѣвнати своими výroбами всѣмъ иншимъ. Величава будѣля выставки всесвѣтної до нынѣ стоить у Вѣдни на зеленыхъ левахъ величезного саду (пратерѣ). Тамъ постановили вѣденьскі промысловцѣ пошанувати память сороклѣтного панованя Цѣсаря выставою скарбѣвъ людской працѣ и пильности.

Передовсѣмъ же столиця цѣсарска (Вѣдень) зовсѣмъ ѣдновила ся за панованя Є. В. Францъ Іосифа. На мѣсци давныхъ мурѣвъ опоясує теперь въ видѣ перстения середину Вѣдня (старе мѣсто) простора улица. Церкви,

палаты и памятники, здвигнені заходомъ и въ значной части підмогою нашего Цѣсаря, додають цѣсарскій столицѣ величавости и красы

Коли Ё. В. Цѣсарь обходивъ 2. грудня 1873 р. двайцять-пять-лѣтній роковины свого панованя, мѡгъ справедливо и свѣдомый своихъ заходѡвъ сказати отсѣ слова: „По змѣннѡмъ щастю и тяжкихъ борбахъ вѡд-родила ся Австрія въ серединѣ, а у сусѣдъ здобула собѣ поважане и повагу. Всюды усунено запоры, що тамували свобѡдний розвитокъ житя, вытычено новѣ дороги, котрѣ ведутъ до осягненя великой задачѣ: злученя народѡвъ Австрѣ въ могучу державу оперту на основѣ права и свободы“.

Святкованѣ 25-лѣтнихъ роковинъ панованя Цѣсаря Францъ Іосифа було однимъ великимъ торжествомъ всѣхъ народѡвъ австрѣйскихъ.

А ще величнѣйше и сердечнѣйше обходжено въ цѣлѡй державѣ срѣбне весѣлѣ цѣсарске 27. цвѣтня 1879 р. Именно люднѡсть столичного мѣста устроила прекрасный похѡдъ торжественый по улицахъ святочно прибраного Вѣдня. Въ письмѣ до свого найстаршого міністра заявивъ Цѣсарь ширу вдяку за тѣ обявы преданности ось якими словами: „Я горджусь тымъ и почую ся щасливимъ, шо можу народы моєи просторомъ державы вважати моєю великою родиною“.

6 Друга гостина Цѣсаря у Русинѡвъ *)

Въ р. 1880 завитавъ Цѣсарь нашъ вдруге до Галичины дня 11-го вересня. День бувъ погѡдний и гар-

*) „Дѣло“, 1880, ч. 67—70. — А. Н. Щербанъ, Францъ Іосифъ І. въ Народнѡмъ Домѣ, Львѡвъ 1880.

ный, а сонце царювало на чистомъ блажитномъ небѣ. Цѣлый Львовъ пристроивъ ся святочно, а всѣ улицѣ, котрыми мавъ переѣздити Цѣсарь, були биткомъ заповнені Львовянами и многочисленными гостями и депутациями, що зъ рожныхъ сторѣнь краю зѣбрались вѣтати Высокого Гостя. О $\frac{1}{2}$ 10 рано выстрѣлы арматнїи звѣстили приѣздъ Цѣсаря, а въ цѣломъ Львовѣ загомонѣли дзвоны на привѣтъ Монарха. Середъ сердечныхъ и грѣмкихъ окликѣвъ непроглядной массы людности: „Слава! Най жиє! Многая лѣта!“ переѣхавъ Цѣсарь до мѣста и остановивъ ся въ палатѣ Намѣстництва.

Вечеромъ того-жъ дня вѣдбулась величава илюминація (освѣтленє) мѣста и серенада (спѣвы зъ музикою) въ честь Высокого Гостя. Ледве сонце закотилось за горы, а на чистомъ небѣ замиготѣли незлѣченї зѣрки, якъ зъ першимъ смеркомъ заблысли мїліоны ясныхъ свѣтилъ у всѣхъ вѣкнахъ столичного мѣста, засїяли тысячѣ лампъ по улицахъ, крѣвляхъ домѣвъ и вежахъ бѣльшихъ будѣвель, церкѣвъ и костелѣвъ. Цѣлый Львовъ наче наново будивъ ся до житя. На всѣхъ улицахъ заворушились товпы народу, а вся та товпа сплывала улицями мѣста на просторый пляцъ передъ Намѣстництвомъ, де мала вѣдбути ся серенада передъ тымчасовою резиденцію Цѣсаря. Величавый хоръ 420 спѣвакѣвъ уставивъ ся зъ оркестрою (музикою) передъ палатою Намѣстництва, а коли Цѣсарь явивъ ся на балкѣнѣ повитанный грѣмкими окликами людности, почавъ ся спѣвъ польскїй. Незлѣчена публика выслухала зъ великою увагою сей гарный спѣвъ. Вѣдтакъ появилъ ся на естрадѣ (пѣдвышенѣмъ мѣсци) передъ хоромъ проф. Вахнянинъ, настала тишина и озвали ся милї звуки руской кантаты, укладу самого управителя хору. Въ рускѣй кантатѣ було чути спѣвъ не одного хору, а мовъ бы спѣвъ

радості міліонівъ руского народу. Любий вѣдгомѣнь рускихъ пѣсень обжинковихъ надавъ цѣлому торжеству радѣстному якусь невыказану прикрасу тужливости, такъ властивою нашимъ рускимъ пѣснямъ. Руска кантата була справдѣ виразомъ чувства руского народу. Не диво отже, що пѣсля вѣдспѣваня руской кантаты озвала ся вся збѣрана люднѣсть радѣстными окликами въ честь Цѣсаря. Имнѣ народный закончивъ серенаду, а Цѣсарь обѣздивъ вѣдтакъ богато освѣтлене и пышно пристроєне мѣсто.

Зъ помѣжъ бѣльшихъ забудованъ Львова найкрасше визначавъ ся „Дѣмъ Народный“ своимъ величавымъ пристроєнємъ. На балконѣ Дому Народного уставлено прекрасный транспарентъ (освѣтлений образъ) зложеный зъ трехъ частинъ: на середнѣй частинѣ було представлено, якъ Цѣсарь Францъ Юсифъ I. закладавъ угольний камѣнь пѣдъ „Дѣмъ Народный“. На правѣй сторонѣ представлено образъ церкви при Дѣмѣ Народномъ, якъ она по скѣнченю буде виглядати, а на лѣвѣй сторонѣ образъ теперѣшного Дому Народного. Пѣдчасъ илюмінаціѣ цѣлый сей транспарентъ бувъ ясно освѣтлений, а численнѣ громады цѣкавой публичности зберались передъ Народнымъ Домомъ, щѣбы приглянутись сему гарному образови. Загально всѣ замѣтили, що й Цѣсарь, переѣздаючи улицями Львова, казавъ здержати повѣзъ передъ Домомъ Народнымъ и довше глядѣвъ на сей транспарентъ, мовъ бы пригадуючи собѣ се памятно торжество заложеня угольного камня въ р. 1851 пѣдчасъ першої гостини у Русинѣвъ.

Дня 1 (13) вересня вѣдвѣдавъ Цѣсарь престольну церкву св. Юра, витаний тамъ митрополітомъ Юсифомъ Сембратовичемъ и численно згромадженымъ духовенствомъ рускимъ зѣ Львова и цѣлого краю. Другого дня (2 (14))

вересня) загостивъ Цѣсарь до Народного Дому и станувъ тамъ середъ представителѣвъ руского народу.

Вже зъ полудня почали збиратись передъ Народнымъ Домомъ численнїй громады людей, дожидаючи приѣзду Высокого Гостя. Товпы селянъ окружили Дѣмъ Народный, а велика саля прекрасно вѣдновлена заповнилась представителями рускихъ институтѣвъ, товариствъ и ихъ фїлій. Се було справдѣ достойне мѣсце для привѣту Монарха. Пѣдъ стѣною супротивъ вѣконъ стоявъ цѣсарскїй тронъ, а надъ нимъ висѣвъ великїй портретъ Цѣсаря, намалѣванный нашимъ маляремъ-артистомъ Корниломъ Устыяновичемъ. Побѣчь трону на столѣ лежала хоругва рускихъ охотникѣвъ зъ 1848 р. подарована архикнягинею бл. п. Софїєю, матерїю Цѣсаря *), — пляны церкви нової и памятна книга Народного Дому. По однѣй сторонѣ трону уставились члены товариствъ „Просвѣта“, „имени Шевченка“, „Руска Бесѣда“ и „Дружный Лихварь“, по другѣй члены „Народного Дому“, дальше „Ставропигїйского Института“, „Руской Рады“ и „Матыцѣ“, „Акад. кружка“, и товариства им. Качковского, а у стѣпъ трону двѣ рускїй красавицѣ въ народныхъ рускихъ строяхъ. О годинѣ 2¹/₄ озвались голоснїй оклики зѣбранихъ коло Народного Дому, звѣщаючи приѣздъ Цѣсаря.

При брамѣ Народного Дому повитавъ Цѣсаря предсѣдатель сов. Ковальскїй зъ старшиною пѣсля народного

*) Въ 1849 р. заходомъ Головної Рады Руской утворивъ ся полкъ рускихъ стрѣльцѣвъ, що мавъ удержувати ладъ въ краю. Стрѣльцѣ могли мати власну хоругву, и мати Цѣсаря, архикнягиня Софїя, прислала до Головної Рады Руской стяжку для тої хоругви. На однѣй сторонѣ сѣбными буквами написано: „Софїя архикнягиня австрїйска“, а на другѣй: „Вѣрнѣсть веде къ побѣдѣ“.

руского звичаю хлѣбомъ-сѣлю, а на першомъ поверстѣ митрополіта Іосифъ Сембратовичъ, яко покровитель Народного Дому. Въ сали настала торжественна тишина, а коли Цѣсаръ зъ своєю свитою вѣйшовъ въ супроводѣ митрополіты и сов. Ковальского, радѣстне „Слава“ всѣхъ зѣбраныхъ повитало Высокого Гостя Руси. Всѣ низко склонили ся на привѣтъ, а коли Цѣсаръ станувъ у трону, озвали ся милозвучнѣ тоны народного имну. По скѣнченѣмъ спѣвѣ роздались одушевленѣ оклики „Слава“. Се була справдѣ торжественна, величава хвиля. На тронѣ стоявъ самъ Цѣсаръ, а наоколо него многочисленнѣ представитель руского народа въ невысказанѣмъ одушевленю. Се витавъ рускѣй нарѣдъ свого Цѣсаря и Короля въ своѣмъ домѣ. Двѣ рускѣй красавицѣ зѣближились до Цѣсаря зъ низенькимъ поклономъ. Повитавши Высокодостойного Гостя щиро-рускимъ привѣтомъ: „Витай намъ, витай Найяснѣйшій Пане!“ вручила одна зъ нихъ Монарстѣ гарну китицю зъ бѣлыхъ рожъ. Вѣдтакъ сов. Ковальскѣй выголосивъ рускою мовою привѣтъ, въ котрѣмъ виявивъ радѣсть и подяку руского народу за ту ласкавѣсть Монарха, що загостивъ мѣжъ Русинѣвъ. Се бо оправдали ся памятнѣ слова наведеного высше стиха зъ р. 1851: „А якъ поверну, будете мене въ тѣмъ вашѣмъ Домѣ витати“. Цѣсаръ вѣдповѣвъ по нѣмецки на промову сов. Ковальского: „Зъ приятністю приймаю вирази вашої вѣрности и преданности. Бажаю, щоби сей Дѣмъ, пѣдъ котрый я положивъ угольнѣй камѣнь, служивъ для добра державы и краю“. Опѣсля оглянувъ Цѣсаръ пляны церкви, що буде ся при Народнѣмъ Домѣ и вписавъ своѣ имя въ памятну книгу тымъ самымъ перомъ, котрымъ въ 1851 р. пѣдписавъ фундаційну грамоту Народного Дому, и принявъ на памятку гарно оправлену кантату проф. Вахнянина, вѣдспѣвану

на серенадѣ вечеромъ 11-го вересня. Вѣдтакъ сов. Ковальскій представлявъ Цѣсаревѣ членѣвъ поодинокихъ товариствъ рускихъ, а Цѣсарь зъ многими розмавлявъ ласкаво, выпитувавъ ся о цѣль, назначенє, майно, число членѣвъ товариствъ и т. и. Звернувшись по черзѣ до заступникѣвъ товариства „Просвѣта“ розмавлявъ довше зъ проф. Д-ромъ Омеляномъ Огоновскимъ, головою товариства, розпытувавъ близше о цѣль и майно товариства, а дѣзнавшись, що товариство „Просвѣта“ выдало около 130.000 примѣрникѣвъ книжочокъ поучающихъ для народу, а крѣмъ того и богато книжокъ для науки въ рускихъ школахъ, сказавъ по нѣмецки: „Се дуже пожиточне товариство!“

Се высоке признанє зъ устъ Монарха буде по всѣ часы для нашего товариства заохотою до дальшой невсыпучой працѣ для просвѣты и науки нашего народу, а зъ другого боку положило оно конецъ тымъ злбнымъ поговорамъ, якѣ розпускали завидливѣ противники нашего товариства.

Передъ вѣдходомъ Цѣсаря зъ салѣ Народного Дому вѣдспѣвавъ хоръ „Многая лѣта“, а середѣ грѣмкихъ окликѣвъ „Слава“ опутивъ Цѣсарь салю и пѣшовъ на другій поверхъ, щобы звѣдати умѣщену тамъ руску гѣмназію. Повитаный одушевлено рускою молодежію пѣдъ проводомъ дирекціѣ и учителѣвъ, оглядавъ Цѣсарь работы ученикѣвъ и заявивъ свое признанє. Высокій Гѣсть звернувъ такожь увагу на уложенѣ въ поважну гѣрупу учебники рускѣ и дѣзнавъ ся, що се овочъ десятилѣтнихъ трудѣвъ рускихъ учителѣвъ и видимый доказъ, що руска мова зовсѣмъ надає ся до науки и способна до самого высокого образования.

Приятне, сердечне и ласкаве лице Монарха огрѣло тепломъ любви сердца руской молодежи и рускихъ учи-

телѣвъ. Ученики рускои гімназіѣ чули ся щасливими, що нашъ Цѣсарь вѣдѣдавъ руску школу.

Повне вдоволенє яке Цѣсарь высказавъ, опускаючи руску гімназію, було справдешною заохотою до працѣ науковои въ рѣднѣй мовѣ нашѣй.

Дня 3. (15.) вересня виѣхавъ Цѣсарь до Коломѣ, и вѣдѣдавъ тамъ выставу гѣсподарско-промыслову, устроєну Покутскими Русинами. Вѣдъ брамы выставового майдану ажъ до самого павильону усталили ся Русины рѣжныхъ станѣвъ, а на передѣ члены комітету зъ предсѣдателемъ О. Левицкимъ зъ Верѣбжа и п. Агопсовичемъ, властителемъ дѣбрѣ яко покровителемъ выставки. Численна бандерія Гуцулѣвъ въ живописныхъ строяхъ попередила приѣздъ цѣсаря на выставу. Цѣсарь явивъ ся середѣ грѣмкихъ окликѣвъ одушевленныхъ Русинѣвъ, а коли высѣвъ зъ повозу и станувъ передѣ входомъ до выставки, повитавъ п. Агопсовичъ Высокодостойного Гостя рускою промовою и подавъ хлѣбъ-сѣль. Принявши зъ подякою хлѣбъ-сѣль, вѣйшовъ Цѣсарь зъ своею свитою до павильону и зъ увагою приглядавъ ся предметамъ умѣщенымъ на выставѣ, на якѣ могла здобути ся тодѣ праця и промыслъ Русинѣвъ. Именно припали до вподобы Цѣсаревѣ рѣзбярскѣ работы гуцульскаго промыслу, котрѣ оглядавъ зъ великимъ вдоволенємъ, яке высказавъ комітетовѣ, опускаючи выставу.

Днѣ сей гостини нашого Цѣсаря мѣжь Русинами позѣстануть на все въ тямцѣ кожного Русина, яко доказъ справдешной ласки нашого Монарха.

Межи всѣма свѣтлыми ознаками душѣ и серця нашого Монарха, щирѣсть и доброта для бѣдныхъ и страждущихъ учинили Цѣсаря найлюбѣйшимъ владѣтелемъ. Якъ все и всюды, такъ и пѣдчасъ своєї гостини въ Галичинѣ Цѣсарь дуже наглядно показавъ, що дбає о добро всѣхъ

своихъ підданихъ, всякого стану, чи то богатого вельможѣ, чи бѣдного селянина або нужденного заробника. Підчасъ переѣзду цѣсаря улицями Львова многі люде мѣсцеві и прибувші зъ рѣжнихъ сторѣнь краю выжидали цѣсарского повозу, щобы подати свою просьбу або жалобу. Лучало ся, що черезъ почетну сторожу, котра удержувала ладъ въ улицахъ, не могли дѣстати ся до поѣзду цѣсарского. Цѣсаръ добачивши, що многі его піддані не можуть передати своихъ просьбъ, розглядавъ ся на всѣ боки, чи не має хто якои просьбы, а побачивши, самъ простягавъ руку и вѣдберавъ письма. Коли замѣтивъ, що хто спѣзнивъ ся або не мѣгъ черезъ ряды почетной сторожи добити ся до цѣсарского повозу, казавъ здержувати поѣздъ, позволявъ зближати ся до повозу а самъ вѣдберавъ просьбы и письма.

Такъ підчасъ проѣздки одною улицею Львова побачивъ Цѣсаръ селянина, що не мѣгъ черезъ натовпъ народу и ряды сторожи добити ся и передати своє письмо, отже заразъ казавъ здержати поѣздъ. Селянинъ підѣйшовъ до поѣзду, положивъ капелюхъ на ступень повозу, а самъ одною рукою подавъ Монарху письмо, а другою взявъ монаршу руку и уцѣлувавъ.

Підчасъ проѣздки Цѣсаря до Дроговыжа до закладу сирѣтъ и старцѣвъ (коло Миколаєва) стояли два селяне-Гуцулы мѣжъ товпою народу и не могли дѣстатись до Монарха, щобы передати свои просьбы. Надѣхавъ Цѣсаръ. Гуцулы піднесли въ однѣй рудѣ шапки, въ другѣй свои письма и кричали: „Слава!“ Цѣсаръ замѣтивъ ихъ, казавъ здержати поѣздъ и самъ вѣдобрывъ ихъ просьбы. Такъ само ѣдучи до Народного Дому и до вѣрменского костела Цѣсаръ высѣдавъ зъ повозу и самъ вѣдберавъ бѣльше якъ по сотнѣ писемъ.

Таке ласкаве поступоване Монарха зъєднало для

Него серця всѣхъ тыхъ численнихъ масъ бѣднѣйшою людности, котра побачила въ Цѣсарѣ свого наймилости-вѣйшого покровителя.

Розпорядженя ряду австрійского выдані зъ порученя цѣсарского въ справѣ обходу 40-лѣтнихъ роковинъ панованя суть найновѣйшимъ нагляднымъ доказомъ дбалости нашого Монарха про добро пѣдданныхъ. Цѣсаръ wymagaє рѣшучо, щобы въ день 40-лѣтнихъ роковинъ его панованя не роблено нѣякихъ выдатковъ на илюмінаціѣ (освѣтленя) и такихъ подобныхъ выставъ и торжествъ не устроювано; а коли хто хоче пошанувати сей день, то хiba якою жертвою на цѣли добродѣйні: запомоги для бѣдныхъ, хорыхъ и т. и.

7. Родина цѣсарска.

Цѣсаръ Францъ Іосифъ І. одруживъ ся 1854 р. зъ баварскою княжною Єлисаветою, а Богъ поблагословивъ се подружжѣ трема доси живучими дѣтьми. Найстарша єсть 32-лѣтна дочка Гізеля, вѣдана за баварского князя Леопольда. Вѣдтакъ слѣдує Архикнязь Рудольфъ, 30-лѣтний, наслѣдникъ трону, одружений зъ княжною Стефанією, дочкою короля бельгійского. Наймолодша єсть 20-лѣтна дочка архикнягиня Валерія. Всѣмъ ще въ живѣй тямцѣ остає подорожѣ по Галичинѣ (въ липци 1887 р.) наслѣдника трону, цѣсаревича Рудольфа, котрый вступаючи въ слѣды Высокодостойного Отця лишивъ по собѣ милу згадку мѣжъ усѣма верствами людности. Цѣсаревичъ Рудольфъ звернувъ свое бачне око и на просвѣтні змаганя Русинѣвъ, и при рѣжныхъ нагодахъ высказувавъ ся зъ признанємъ о способностяхъ руского народу. Именно же пѣдчасъ побыту

въ Тернополѣ зъ великою цѣкавостію оглядавъ цѣсаревича на выставѣ етнографічної*) выробы промыслу руского, рускій народній одѣжъ и делегатѣвъ зъ усѣхъ повѣтѣвъ руской части Галичины, зъ котрыми часто розмовлявъ и порозумѣвавъ ся зъ ними въ руской мовѣ народній.

Така ласкавѣсть Цѣсаря и наслѣдника трону для Русинѣвъ якъ и всѣхъ пѣдданныхъ державы пѣддержуе въ сердцахъ усей людности руской неугасаемый огонь щирои любви, преданности и вѣрности Е. В. Цѣсареву и его Высокому Домови. Тому свято 40-лѣтнихъ роковинъ панованія нашего Монарха въ австрійской державѣ естъ справдешнымъ святомъ всенароднымъ.

Въ громадѣ народѣвъ австрійскихъ и рускій народъ лучить ся до величавого хору, котрый однодушно шле щирѣ молитвы до Всевишнёго и зъ повной груди взносить своему улюбленому владѣтелеви щироруске: „Многая лѣта!“

Добро австрійскихъ народѣвъ — се найщирше бажане нашего Цѣсаря, а найкрасше вѣддамо честь и вдяку нашому Монарху при нагодѣ того всенародного свята, коли дбати мемо про добро, просвѣту и розвитокъ руского народу. Пѣдъ охоронными крилами австрійского орла стали Русины жити вѣльнымъ житемъ. Въ австрійской державѣ вѣльно намъ розвивати и плекати свое рѣдне слово, свою пѣсню, свою народнѣсть. Користуймо ся отже признаными правами, а дѣбемо ся до той высокои меты добра и гаразду руского народу,

*) Сю выставу устроено, щобъ архикнязь мѣгъ пѣзнати люднѣсть руску въ части всхѣдной Галичины. Тому тамъ зѣбрано одѣжъ руского народу, выробы его промыслу и т. и.

коли за приводомъ нашего Найяснѣйшого Цѣсаря выпишемъ на нашѣмъ народнѣмъ припорѣ и поступати будемо :

Злучеными силами!

У Львовѣ въ листопадѣ 1888 р.

Змѣстъ.

	сторона
Передне слово	3
1. Молодый вѣкъ	5
2. Францъ Іосифъ Цѣсаремъ	9
3. Первая гостина Цѣсаря у Русинѣвъ	13
4. Австріѣ зъ сусѣдами. Новый ладъ въ Монархіи	16
5. Внутрѣшнее жите въ Австріи за панованія Цѣсаря Францъ Іосифа	20
6. Друга гостина Цѣсаря у Русинѣвъ	25
7. Родина цѣсарска	33

93. Оповідане про рослини, О Степовика, Часть I. и II.	30	кр.
95. Маркіянъ Шашкевичъ. Про его житє и письма Ол. Ог.	18	"
96. Ил. Гарасимовичъ. Зъ науки господарства	10	"
97. Денисъ. Святий спокою, гараздъ тобою.	5	"
98. Географія Руси, зъ мацою I ом. Заклинського	45	"
99. Дещо о садівництві О. К.	12	"
101. Порадникъ для крамниць. Вас. Нагёрного	12	"
102. Сагайдачный К. К.	7	"
103. О гною. Ант Барта.	10	"
104. Якъ робити грошѣ. Ч. I. Кирило Кахникевичъ	10	"
105. Якъ робити грошѣ, Часть II. и III. Кирило Кахникевичъ	12	"
106. Богатства землѣ. Ч. I. К. К.	5	"
107. Наша свобода. Др. Косѣ Левицкій	7	"
108. Якъ управляти рѣлю, свѣти и збирати Ант. Барта	20	"
109. Календарь на рѣкъ 1889.	50	"
110. Гава Написавъ И. Франко.	10	"
111. Цѣсарь Францъ Юсифъ I	12	"

I. Книжки шкѣльнѣ.

1. Руска читанка для шкѣлъ серед. Партицкого ч. II.	50	"
2, 3, 4, 5, Арифметика Ч. I. 80 кр., II. 40 кр., III.	55	"
6. Геометрія для I. и II. класъ гѣмназ.	70	"
7. Граматика нѣмецка, пѣсля Дра Яноты	1 зр.	—
8. Читанка нѣмецка Дра Яноты для III. и IV. кл.	1 "	50
9. Землеписъ (географія), Боллингера.	—	45
10. Исторія Пітца, Ч. I. Свѣтъ старинный	—	60
11. Ботаника, Гікля-Верхратского	1 "	5
12. Мінеральолія проф. Полянського	—	50
13. Фізика для вищої гѣмназ. проф. Полянського	1 "	40
14. Руска читанка для II. гѣм. Ю. Романчука	—	80

III. Формулярѣ.

1. Дневникъ касовый, одна лібра	40	кр.
2. Книга доджниківъ, одна лібра	40	"
3. Книжочка для позычаючого, 100 екс.	65	"
4. Записъ або Скриптъ, 100 екс.	1 зр.	—
5. Позовъ въ справахъ дробныхъ, одна лібра	25	"
6. Статутъ читальнѣ вразѣ зъ поданемъ до Намѣстництва (5 примѣрникѣвъ статута и 1 прим. поданя)	20	"
7. Формулярѣ для касъ позычков. на ладъ „Заком. Правды“:		
а) Книга касова, б) книга доджниківъ, в) контрактъ купна 1 ліб.	40	"
г) Книга маєтку желѣзного, одна лібра	40	"
д) Книга маєтку подручного, е) протоколъ 1 лібра по	45	"
ф) Скриптъ 100 екс.	55	"
8. Повномочіє одна лібра	4	"

IV. Инші книжки.

1. Народный молитвенникъ для дѣтей III. вид.		
а) въ звичайнѣй оправѣ	20	"
б) въ лучшѣй оправѣ (хребетъ полотняный)	25	"
в) цѣла оправа полотняна, берега золочені	35	"
2. Непропаша сила, дра И. Пулюя	40	"
3. Письмо зъ Просвѣты рочникъ III.	40	"
V. Книжки, котрі „Просвѣта“ закупила або даромъ дѣстала:		
1. Нѣмецко-рускій словарь Ом. Партыцкого	150	кр.

(19862)

2. Маруся, повість КВЕТКИ-ОЗНОВЯНЕНКА . . .	10	кр
3. Вечери на хуторі, повісті Гоголя, — 2 томи . . .	65	"
4. Історія Руси, Ів. Маркевича . . .	30	"
5. Сербські думи і пісні, перекладъ Старицького . . .	1—	"
6. Де-що про світ Божий . . .	30	"
7. Розмова про земні сили . . .	15	"
8. Розмова про небо и землю . . .	12	"
9. Історія рускої літератури Ом. Огоновського . . .	170	"
10. Мізерівка. Написавъ Б. П. . .	10	"
11. Словарь руско-німецькій Желехівського . . .	16—	"
12. Історія Н. Костомарова ч. I . . .	50	"
13. Наші просвітні починки. Д. Т. . .	10	"
14. О Франциску Скорині Н. Вахнянина. . .	10	"
15. Твори Навроцького ч. I. . .	1—	"
16. Вистава археол. львівська, 50 фотографій Тшомес. . .	6—	"
17. Ксбзарь, збірникъ квартетівъ . . .	60	"
18. Талмудъ, наука о жидівській вірі . . .	10	"
19. Пійнство, нещасте народа. А. Стефановичъ . . .	5	"
20. Нечай, поема Данила Млаки . . .	10	"
21. Драматичні твори Григорія Бораковського . . .	130	"
22. Співаник В. Магюка ч. I. . .	35	"
23. Поезії В. Масляка ч. I. . .	1—	"
24. Марко Вовчокъ I и II. по 25. III. — 15 кр . . .	65	"
25. Шедрівки и коляди . . .	12	"
26. Літературна часть календаря зъ року 1886 . . .	10	"
27. Проскурка Юр Федьковича . . .	10	"
28. Войскова такса . . .	15	"
29. Про вивлащенє нбдъ же їзниць . . .	15	"
30. Про вибори до сейму . . .	18	"
31. Про вибори до ради державної . . .	10	"
32. О позичкахъ . . .	13	"
33. Новий податокъ ґрунтовий . . .	15	"
34. О опікунахъ та ґураторахъ . . .	6	"
35. Літературна часть календаря зъ р. 1887. . .	10	"
36. Ватра — стрийській альманахъ . . .	1—	"
37. „Боянъ“ Виктора Матюка . . .	150	"
38. Портретъ Тараса Шевченка . . .	59	"
39. Карта Галичини, Буковини и угорск и Руси . . .	10	"
40. Степъ, херсонський альманахъ . . .	150	"
41. Альбумъ заслуженихъ Русинівъ . . .	60	"
42. Жовнірскі пісні Федьковича . . .	20	"
43. Устїяновичъ, Ярополкъ драма . . .	10	"
44. Дальші відбитки до альбума засл Русин. по 1 и 2 кр всѣ . . .	13	"
45. Етнографія Славянщини О. Стодольського . . .	12	"
46. Галышка Ом. Огоновського . . .	15	"
47. Рускій співаникъ, збірникъ пѣсень 40 кр. оправн. . .	50	"
48. Шляхта ходячкова. Гр. Григорієвича . . .	15	"
49. Бібліографія И. Левицького, I—IV. кождый выпускъ . . .	1—	"
50. Скажімъ собі правду вѣ очі. Обачный . . .	10	"
51. Вильгельмъ Тель Кмициевича . . .	35	"
52. Веселка Молодченка . . .	60	"
53. Законъ о загальномъ ополченю . . .	45	"

PA 2084_y